

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

УДК [025.5]:796.072.2

ІНФОРМАЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ДЖЕРЕЛ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВНЗ ФІЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФІЛЮ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ)

Свістельник І.

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті здійснена діагностика наявних інформаційних джерел з фізичної реабілітації. Показано, що інформаційні ресурси були відібрані, опрацьовані та систематизовані у вигляді науково-тематичного бібліографічного видання за допомогою інформаційно-пошукової системи бібліотеки ЛДУФК. Встановлено, що інформаційне забезпечення навчально-освітнього процесу та науково-дослідної діяльності за спеціальністю «Фізична реабілітація», за якою готують фахівців у ВНЗ, є значним за обсягом, однак у його тематико-видовій структурі переважають наукові статті у фахових і нефахових виданнях. Виявлено, що наукову інформацію з фізичної реабілітації можна отримати також в електронному форматі – у науковому виданні «Спортивна наука України», яке належить ЛДУФК.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, підготовка фахівців, інформаційна діагностика, інформаційне забезпечення.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців з високим ступенем готовності до професійної діяльності вимагає подальшого вдосконалення інформаційного забезпечення навчального процесу та науково-дослідної діяльності. Процеси використання інформації, її надання потребують особливих підходів до його організації і розвитку. Повнота, своєчасність, доступність інформації є критерієм корисності інформаційного забезпечення. Підготовка фахівців у галузі фізичної культури і спорту передбачає наявність певного інформаційного забезпечення освітнього та тренувального процесів. Від його якості залежить у цілому і рівень підготовки студентів. Більшість ВНЗ фізкультурного профілю сьогодні не спроможні у фінансовому плані повною мірою забезпечити інформаційні потреби викладачів і студентів: хоча як такого дефіциту навчальної і наукової літератури не існує, її вартість є високою [1]. Спеціальності 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт», 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» та спеціальність 24.00.03 «Фізична реабілітація» із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня вимагають наявності відповідного інформаційного простору, у якому можна знайти відповіді на численні запитання щодо проблем проведення досліджень з обра-

ного напрямку [2]. Успіх наукової праці потребує своєчасного отримання інформації для виконання дослідження на високому науковому рівні та її передання для впровадження отриманих результатів у загальносвітовий науково-комунікаційний обіг і практичного застосування. Результативність наукових досліджень значною мірою залежить від ефективності їх інформаційного забезпечення, від того, наскільки повно і своєчасно задовольняються інформаційні потреби студентів, магістрантів, учених, до чого безпосередньо причетні й бібліотеки [3].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в рамках основної теми 1.5 Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011 — 2015 рр.

Мета дослідження — проаналізувати стан інформаційного супроводу навчального процесу та наукових досліджень з фізичної реабілітації у вищому навчальному закладі фізкультурного профілю.

Результати дослідження. Інформаційний супровід навчального процесу та науково-дослідної діяльності у вищій фізкультурній освіті вимагає надання певним чином структурованої інформації, формування єдиного інформаційного середовища, яке має стати максимально доступним кінцевому користувачу. Сьогодні у кожному вищому навчальному закладі фізкультурного профілю інформацію накопичують, систематизують, аналітично опра-

цьовують, тематично упорядковують у вигляді друкованої (каталоги) чи електронної (електронний каталог) інформаційно-пошукової системи. Традиційний пошук інформації за посередництва друкованої інформаційно-пошукової системи відтепер суттєво поступається комп'ютерним технологіям (мережі Інтернет), яким надають перевагу студенти, магістранти, молоді дослідники та викладачі ВНЗ. І це зрозуміло, бо традиційний пошук інформації у бібліотеках має свої недоліки, в основі яких лежать зайві часові витрати та відсутність знань роботи з каталогами, а інший, електронний, дозволяє отримати її безперешкодно, посторінково, з можливістю одночасного читання чи ксерокопіювання, збереження і без відвідування бібліотеки та самостійного пошуку. Водночас науковці, що здійснюють дослідження протягом останніх 10 років, можуть простежити тенденцію радикальних змін у доступі до наукової інформації порівняно з тим періодом, коли єдиним джерелом інформації для них були бібліотеки. Тепер учені мають можливість посилатися як на паперові, так і на електронні видання; більшість (80%) використовує пошукові системи мережі Інтернет, і тільки решта — каталоги бібліотек.

Сучасні умови навчально-освітнього процесу та науково-дослідної діяльності істотно впливають на форми, способи та засоби інформаційного забезпечення. Його розглядають уже не тільки як сукупність процесів з підготовки і представлення спеціально підготовленої наукової інформації для вирішення управлінських чи науково-технічних завдань відповідно до етапів їх виконання із застосуванням різних напрямів (режимів) задоволення інформаційних потреб, а як дослідження попиту на інформацію та кількість цієї інформації для вирішення наукових завдань і досліджень. Ініціатива тепер належить не користувачеві, який шукає потрібну інформацію і звертається до послуг інформаційної служби, а фахівцям інформаційної служби, які самостійно пропонують користувачу потрібну йому інформацію, готують і надають структуровані інформаційні джерела для вирішення наукових завдань відповідно до етапів його виконання [4]. Інформаційна служба з власної ініціативи надає інформацію, задовольняє інформаційні потреби науковців, застосовуючи різновиди інформаційного забезпечення — інформаційний супровід, аналітичне опрацювання першоджерел, інформаційну діагностику. Особливо слід відзначити роль інформаційної служби у забезпеченні такими видами інформаційних продуктів, як аналітичні огляди, структуровані тематичні бібліографічні видання тощо. Саме такі види інформації віддзеркалюють інформаційні процеси, потоки інформації, темпи розвитку на-

уки в галузі фізичної культури і спорту, наукові напрямки, теми, висвітлюючи основні наукові досягнення не тільки в галузі, а й у суміжних науках.

Сьогоднішня висуває до системи інформаційного забезпечення достатню велику кількість вимог, зумовлених специфікою науково-дослідної діяльності [5]. Інформаційна діагностика стану і розвитку такого важливого для ВНЗ фізкультурного профілю напрямку, як фізична реабілітація, спонукала до аналізу величезної кількості інформаційних джерел, що зібрані, систематизовані, аналітично опрацьовані у бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури, і дозволила встановити, яким інформаційним потенціалом володіє галузь у підготовці фахівців напряму підготовки «Здоров'я людини» спеціальності «Фізична реабілітація».

Для визначення стану інформаційного забезпечення необхідними інформаційними ресурсами було переглянуто систематичний каталог та предметний каталог з фізичного виховання і спорту, картотеки авторефератів дисертацій та дисертацій, захищених у ЛДУФК; опрацьовано, систематизовано й бібліографічно описано 2071 першоджерело 1273 авторів із 105 видань. Відібрана й тематично структурована інформація дозволила встановити, що у тематико-видовій структурі інформаційного забезпечення спеціальності переважають наукові статті, надруковані у спеціалізованих журналах. Зокрема, найбільше статей з фізичної реабілітації друкують журнали: «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (241 джерело), «Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія» (127 джерел), «Слобожанський науково-спортивний вісник» (105 джерел), «Фізіотерапія, бальнеологія, реабілітація» (78 джерел), «Спортивний вісник Придніпров'я» (75 джерел), «Теорія і методика фізичного виховання і спорту» (61 джерело) тощо; та збірники наукових праць: «Молода спортивна наука України» (249 джерел), «Физическое воспитание студентов творческих специальностей» (45 джерел), «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (38 джерел) тощо. Бібліотека налічує у фонді п'ять монографій, 19 навчальних посібників, 19 навчально-методичних видань, 35 авторефератів дисертацій з тематики фізичної реабілітації. Серед величезної кількості інформаційних джерел — десять підручників, серед яких три видання найвідомішого в Україні першого підручника «Фізична реабілітація» (автор — В. М. Мухін), написаного державною мовою, який у номінації «Кращий підручник року» 2011 року удостоєний премії Національного олімпійського комітету.

Окрім друкованих джерел інформації, у каталогах бібліотеки відображені картки з

бібліографічним описом електронних джерел, зокрема є бібліографічні описи статей з електронного наукового вісника «Спортивна наука України» (<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/title.html>).

У результаті аналітико-синтетичного опрацювання первинних інформаційних ресурсів був упорядкований анований бібліографічний покажчик друкованих та електронних джерел з назвою «Фізична реабілітація», у якому бібліографічні записи сформовано за рубриками і представлено за алфавітним принципом подання інформаційного матеріалу (прізвище автора(-ів), назва статті, книги, брошури, автореферату). Кожне інформаційне джерело ановане трьома мовами (українською, російською та англійською). До переліку електронних джерел увійшли статті з електронного наукового видання «Спортивна наука України». Бібліографічний покажчик заплановано надрукувати у першій половині 2012 року.

Висновки. Проблема інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту кожний ВНЗ фізкультурного профілю сьогодні, на жаль, вирішує самотужки. Зокрема, Львівський державний університет фізичної культури пропонує своє бачення щодо інформаційного забезпечення навчально-освітнього процесу та науково-дослідної роботи, тому вдається до аналітико-синтетичного опрацювання інформації, яке найповніше розкривається у систематизованому вигляді — науково-тематичних бібліографічних покажчиках. Саме такі видання покликані з максимальною повнотою на підставі вивчення та узагальнення первинних джерел інформувати фахівців галузі про нові інформаційні ресурси: книги, підручники, статті відповідної тематики, розкрити склад галузевого документального потоку і завдяки цілеспрямованому накопиченню інформації є важливим засобом орієнтування в основних напрямках останніх наукових досліджень галузі, зокрема спеціальності «Фізична реабілітація». До того ж наукове видання дозволяє інформаційно діагностувати стан та проблеми розвитку цього напрямку.

Загалом створений покажчик є першою спробою систематизувати величезну кількість

інформаційних першоджерел з визначеної тематики, надати можливість студентам, магістрантам, аспірантам, викладачам, усім тим, хто відстежує проблеми, сучасний стан та розвиток фізичної реабілітації, без відвідування бібліотек отримати сучасну, повну, актуальну, достовірну, бібліографічно опрацьовану інформацію. Анований бібліографічний покажчик відображає інформаційні ресурси Львівського державного університету фізичної культури за період з 1974 до 2011 року. У ньому представлені навчальні та наукові видання, тези доповідей конференцій, статті зі збірок наукових праць, друкованих та електронних журналів. Матеріал покажчика тематично структурований за розділами (в алфавітному порядку), усередині розділів систематизація здійснена в алфавітному порядку прізвищ авторів і назв. Анотації наведені в авторській редакції.

Список літератури

1. Єрмаков С. С. Наукові інформаційні аспекти фізкультурної освіти / Єрмакова С. С. // Актуальні проблеми фізкультурної освіти : матеріали II електрон. наук. конф. — Х., 2006. — С. 3–6.
2. Єрмаков С. С. Спеціальність 24.00.03 «Фізична реабілітація» в інформаційному науковому просторі / Єрмаков С. С. // Роль фізичної культури як вагомого фактора покращення стану здоров'я населення і модернізації стилю життя : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. — Івано-Франківськ, 2006. — С. 20–21.
3. Філіпова Л. Інформаційне забезпечення наукових досліджень: тенденції розвитку (на прикладі медичної науки) / Людмила Філіпова, Неоніла Артамонова // Вісник книжкової палати. — 2009. — № 3. — С. 24–31.
4. Блюменау Д. И. Библиотечно-информационное обеспечение научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ / Д. И. Блюменау. — Л. : [б. и.], 1978. — 74 с.
5. Дрешер Ю. Н. Информационное обеспечение системы здравоохранения Республики Татарстан / Ю. Н. Дрешер // Общественное здоровье и здравоохранение. — 2004. — № 1. — С. 85–95.

Надійшла до редакції 17.01.2012 р.

Свистельник И. Информационная диагностика источников по физической реабилитации в высших учебных заведениях физкультурного образования (на примере Львовского государственного университета физической культуры).

В статье осуществлена диагностика имеющихся информационных источников по физической реабилитации. Показано, что информационные ресурсы были систематизированы в виде научно-тематического библиографического издания с помощью информационно-поисковой системы библиотеки Львовского государственного университета физической культуры. Установлено, что информационное обеспечение учебно-образовательного процесса и научно-исследовательской деятельности по специальности «Физическая реабилитация» в вузе физкультурного образования является чрезвычайно мощным, однако за тематико-видовой структурой представлено подавляющим большинством научных статей в профессиональных и не профессиональных изданиях. Показано, что научную информацию по физической реабилитации можно также получить благодаря электронному формату — научному изданию «Спортивная наука Украины», который издает Львовский государственный университет физической культуры.

Ключевые слова: информационное обеспечение, подготовка специалистов, информационная диагностика, информационное обеспечение.

Svistel'nik I. Informative diagnostics of sources on a physical rehabilitation in higher educational establishments of physical education (on the example of the Lvov State University of physical culture).

In the article diagnostics of present informative sources is carried out from a physical rehabilitation. It is shown that informative resources were selected, worked and systematized as scientifically-thematic bibliographic edition by the information system of library of the Lvov state university of physical culture. It is set that informative providing of educational-educational process and research activity after speciality «Physical rehabilitation» after which prepare specialists in institutes of higher of athletic type is extraordinarily powerful, however after a specific structure it is presented swinging majority of scientific reasons in professional and not professional editions. It is discovered, that scientific information from a physical rehabilitation it is possible to get due to an electronic format - scientific edition «Sporting science of Ukraine», which publishes the Lvov State University of physical culture.

Key words: informative providing, preparation of specialists, informative diagnostics, informative providing.